

BOEK BESPREKING

Nederlandse fauna internationaal gezien

Het Instituut voor Bos- en Natuuronderzoek heeft een analyse gemaakt van de internationale betekenis van de Nederlandse fauna. Doel was aan te geven voor welke soorten Nederland zich in het bijzonder moet inspannen. Aan de hand van richtlijnen opgesteld door het Informatie en Kennis Centrum van het Ministerie LNV is een overzicht samengesteld van de verspreiding van de diersoorten, waaronder zoogdieren, in West-Europa. De internationale betekenis voor een soort neemt toe naarmate een groter deel van zijn areaal in West-Europa ligt en naarmate Nederland meer in het centrum van dat areaal ligt. De soorten worden individueel besproken aan de hand van een verspreidingskaartje.

Bij de zoogdieren scoren egel, noordse woelmuis, franjestaart, huismuis, damhert en konijn het hoogste. Dat deze zoogdiersoorten uit de bus zijn gekomen, is opmerkelijk. Drie van de zes zijn zeer algemeen en zijn ook in onze buurlanden niet zeldzaam. Het damhert is een geïntroduceerde soort en leeft alleen in gesloten wildbanen. De franjestaart komt in bijna geheel Europa voor en is in Nederland niet direct bedreigd. Voor de noordse woelmuis ligt Nederland aan de rand van het areaal, maar omdat rekening is gehouden met het voorkomen van een endemische (onder)soort scoort hij wel hoog.

Soorten waarvan algemeen wordt aangenomen dat zij in internationaal verband bijzon-

dere aandacht verdienen, ontbreken. Het antwoord ligt in de uitgangspunten en de methode die is toegepast. Bij het onderzoek is uitgegaan van de areaalgrootte van de soorten in West-Europa en de positie van Nederland daarbinnen. Dit zijn twijfelachtige criteria: Ten eerste maakt een vergelijking van areaalgrootten geen onderscheid tussen soorten met een continu en een discontinu verspreidingsgebied, en tussen soorten met een hoge en een lage populatiedichtheid. Soorten met kleine, versnipperde leefgebieden of met lage populatiedichtheden scoren zodoende hoger dan op grond van hun populatieontwikkeling mag worden verwacht. De problematiek van deze kwetsbare soorten ontsnapt zodoende aan de aandacht. Ten tweede dient een vraagteken geplaatst te worden bij de centrale positie van het Nederlandse areaal. Kenmerkend voor Nederland is de ligging aan de zee. Voor veel landzoogdieren vormt de zee een natuurlijke barrière en ligt Nederland dus altijd aan de rand van hun areaal. Ten derde wordt in de analyses uitgegaan van het relatieve voorkomen in West-Europa ten opzichte van de rest van de wereld. Absolute gegevens, zoals de totale populatiegrootte of het totale areaal, worden niet gebruikt. Daardoor is het mogelijk dat zeer algemene soorten hoog scoren terwijl zeldzame soorten met een relatief kleine Nederlandse populatie laag scoren. Dit heeft onder andere tot gevolg dat de gewone zeehond niet is geselecteerd; het konijn en de huismuis wél.

Het is de vraag of de internationale betekenis van Neder-

land voor de fauna op deze manier in kaart gebracht kan worden. Soorten die op grond van de grootte of de ontwikkeling van hun populatie bijzondere aandacht verdienen vallen buiten de boot. De studie wijkt bovendien af van de geaccepteerde benadering van de IUCN, die de mate van zeldzaamheid en bedreiging op diverse schaalniveaus centraal stelt. Ook wijkt hij af van de selecties van soorten die in wetgeving en beleid op nationaal en Europees niveau zijn gemaakt: de Natuurbeschermingswet en de EG-habitatrichtlijn. Overheden en beheerders dienen daarom nog eens goed te overwegen of zij deze gegevens geschikt achten voor de onderbouwing van hun beleid.

Piet van der Reest

Siepel, H., F.A. Bink, S. Broekhuizen, A.H.P. Stumpel & W.K.R.E. Wijngaarden, 1993. De internationale betekenis van Nederland voor de fauna. Deel 1: de terrestrische fauna. IBN-DLO rapport 012, Wageningen, 234 pagina's. Te bestellen door overmaking van f60,00 (BF 1150) op Postbank 948540 van IBN te Wageningen onder vermelding van het rapportnummer.

Zeeland otterland

In navolging van andere Nederlandse provincies heeft ook de provincie Zeeland een herstelplan voor de otter opgesteld. Tot in de jaren vijftig kwam dit dier op vrijwel alle Zeeuwse eilanden voor. Tot in de jaren zestig vormde Zeeuws-Vlaanderen met zijn vele kreekrestanten een belangrijk leefgebied. Het is een van de gebieden die van overheidswege zijn aangewezen als herstelgebieden voor de otter.

De provincie Zeeland geeft in haar beleidsplan te kennen dat zij langs verschillende wegen tot herstel van de leefgebieden wil komen. Herintroductie wordt pas overwogen wanneer de kwaliteit van de leefgebieden dat toelaat; dit in

tegenstelling tot de herintroductieplannen van het polderbestuur van de Zwarte Sluispolder in Belgisch Vlaanderen (zie Zoogdier 4(3): 32).

Piet van der Reest

Provincie Zeeland, 1993. Zeeland - otterland. 34 pagina's. Het rapport is telefonisch te bestellen bij de provincie Zeeland, telefoon 01180-31400 (NL).

Verheggen, L. (redactie), 1993. Vleermuisonderzoek in Limburg. Jaarverslag 1992. Stichting Natuurpublicatie Limburg; rapport 93-02. Prijs (inclusief porto): f12,50 (BF 225). Het rapport kan schriftelijk besteld worden bij het Publicatiebureau van het Natuurhistorisch Genootschap, Groenstraat 106, 6074 EL Melick.

de IJzermonding aan de pers voorgesteld. Dit plan werd het 'Plan Zeehond' gedoopt omdat het de hervestiging van de gewone zeehond aan de Belgische kust voor ogen heeft.

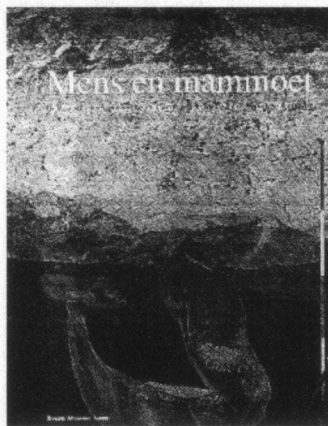
Het plan geeft allereerst een uitgebreide beschrijving van de bestaande natuurwaarden en de juridische status. Belangrijk is dat het de laatste plaats is aan de Belgische kust waar nog geen aansluitende bebouwing bestaat en waar mogelijkheden voor natuurontwikkeling volop aanwezig zijn. De aanwezigheid van het militair domein van Lombardsijde is daar niet vreemd aan. Dit militair domein wordt binnenkort verkocht door de federale overheid. Volgens Natuurreservaten v.z.w. is noodzakelijk dat het Vlaamse Gewest dit gebied aankoopt om er een Gewestelijk natuurreservaat van te maken.

Vervolgens worden de mogelijkheden voor natuurontwikkeling geschetst. Hiervoor is het echter noodzakelijk dat het gehele gebied bij de komende gewestplanherziening als Reservaatgebied wordt aangegeven en niet alleen het te koop gestelde militair domein van Lombardsijde. Tevens moet een volledige herinrichting van het gebied gebeuren met het herstel van de overgangen strand-duin, schorreduin en duin-polder. Hiervoor zal het noodzakelijk zijn dat opgespoten terreinen en niet functionele dijken afgegraven worden en alle niet voor het natuurgebied functionele gebouwen en constructies worden afgebroken. Ook het scheppen van rust is een absolute voorwaarde.

Johan Vandewalle

Natuurreservaten, 1993. Het plan zeehond. Snelschrift 1993/2. Natuurreservaten, Kon St-Mariastraat 105, 1030 Brussel. Telefoon 02-2454300 (B). Te verkrijgen in de Groene Winkels van Natuurreservaten.

Mens en mammoet

Vleermuisonderzoek in Limburg in 1992

Zes auteurs staan borg voor de afwisselende inhoud in het vierde jaarverslag van de Limburgse vleermuiswerkgroep.

Het eerste artikel in het jaarverslag behandelt de resultaten van tellingen in groeven en "overige objecten". Naast enkele excursieverslagen vinden we een uitgebreid artikel van Martijn Dorenbosch over de vleermuizen op het landgoed Geysteren. Op traditionele wijze wordt hier per soort het aantal gevonden jachtplaatsen per biotoop weergegeven; helaas kan van de resulterende procentuele verdeling geen biotoop-voorkeur afgelezen worden, aangezien de biotopen verschillen in oppervlakte. Toch blijkt er een zekere voorkeur voor het water in een beekdal. In een ander artikel neemt Ludy Verheggen de paartijd van de dwergvleermuis onder de loep. Deze soort is talrijk in Limburg: van de 182 bekende kolonieplaatsen in de provincie bevolkt de dwergvleermuis er 94. Van de ruige dwergvleermuis en de rosse vleermuis zijn minder kolonieplaatsen bekend; deze soorten worden als vrij zeldzaam aangemerkt. Het hoofdstuk 'volledigheid van het Vleermuis Atlas Project' beslaat bijna de helft van het jaarverslag. Van iedere soort wordt een kaart met de verspreiding per atlasblok gegeven. De kaarten laten een redelijk goed onderzocht Limburg zien.

Kees Kapteyn

Bij mammoeten denkt iedereen direkt aan Siberië. Toch staat Nederland op de 'mammoetenlijst' boven Siberië. Een van de belangrijkste vondsten werd in 1991 gedaan te Orvelte (Drenthe). Het betrof delen van een viertal wolharige mammoeten. Het boek mens en mammoet beschrijft hoe de beenderen werden gevonden (bij de aanleg van een gaspijp) en zet de dieren in het biotoop van die tijd (circa 40.000 voor Christus).

Reinier Akkermans

Sanden, W.A.B., R.T.J. Cappers, J.R. Beuker en D. Mol, 1993. Mens en mammoet. Drents Museum, Assen. Prijs f 20,- (BF 380) 62 pagina's. In de boekhandel ISBN 90-70884-57-7.

Plan zeehond

Op 2 november 1993 werd door Natuurreservaten v.z.w. in de Blankaart te Diksmuide een nieuw actieplan voor de veiligstelling en het herstel van